

Radoslav Štefančík: Politické mládežnícke organizácie na Slovensku. Bratislava: IUVENTA, 2010.¹

Stanislav Krošlák

Participácia mládeže na politickom živote spoločnosti sa často zužuje len na dobrovoľníctvo pred voľbami a v čase volieb. V demokratickej a pluralitnej spoločnosti je ale prirodzené, že sa (aj) mladí ľudia dobrovoľne združujú a svoje organizácie aj dobrovoľne pričleňujú alebo a priori už vytvárajú ako podporu existujúcich politických strán. Aj publikácia Radoslava Štefančíka vznikla ako jeden z výstupov projektu *Prvovoliči a ich volebné správanie* na pozadí volieb do EP v roku 2009 a parlamentných volieb na Slovensku o rok neskôr. Štefančík si ale všíma iný aspekt participácie mladých ľudí na Slovensku. Nosnou témou 140-stranovej publikácie *Politické mládežnícke organizácie na Slovensku* je členstvo a práca v mládežníckych organizáciách slovenských politických strán, ich podiel na vnútrostraníckom živote a vzájomné ovplyvňovanie sa.

Autor si zvolil kvalitatívnu metódu výskumu v podobe rozhovorov s predstaviteľmi ôsmich slovenských mládežníckych organizácií (Mladí sociálni demokrati, Občiansko-demokratická mládež, Nová generácia, Mladí liberáli, Mládež Slovenskej národnej strany, Via Nova a Kresťanskodemokratická mládež Slovenska, Demokratické fórum mladých), ktorých doslovné výpovede v texte často používa, čím dosiahol vyššiu autenticitu samotného textu. Nevyhýba sa však ani analýze základných programových a organizačných dokumentov tak politických mládežníckych organizácií, ako aj im blízkych politických strán. Publikáciu rozdeľuje do troch hlavných častí: Funkcie politického systému, Inštitucionalizácia stranického systému a Politické mládežnícke organizácie na Slovensku, pričom cennú prílohu tvoria samotné rozhovory s predstaviteľmi mládežníckych organizácií. Ich výber autor odôvodňuje zložením Národnej rady SR vo volebnej perióde 2006 – 2010.

V úvode je čitateľ postavený pred otázku, akú úlohu zohrávajú mládežnícke organizácie v transformovaných demokraciách a či sú politické mládežnícke organizácie liahňou politického personálu, ktorý by sa dokázal presadiť a dlhodobo aj udržať vo verejných

¹ Štefančík, R. (2010): *Politické mládežnícke organizácie na Slovensku*. Bratislava : IUVENTA, 2010. 140 s. ISBN 978-80-8072-111-4.

a stranických funkciách. Východiskom pri autorovom uvažovaní je premisa, že „stranícky systém na Slovensku vykazuje prvky slabo inštitucionalizovaného systému“ (s. 10) a v takomto nestabilnom straníckom systéme je úloha politických mládežníckych organizácií druhoradá. Naopak, v dobre inštitucionalizovanom straníckom systéme je úloha politických mládežníckych organizácií v prirodzenej obmene stranického personálu podstatná. Autor si pritom uvedomuje aj fakt, že väčšina lídrov politických strán nemala šancu z časových dôvodov prejsť štruktúrou mládežníckych organizácií, pretože od politickej zmeny v roku 1989 ubehlo ešte málo času a väčšina lídrov tak bola do politiky povolaná priamo z tribún alebo zo svojich pôvodných povolaní.

Skôr, ako autor prevedie čitateľa funkciou politického systému, inštitucionalizáciou stranického systému a politickými organizáciami mládeže na Slovensku, predstavuje stav doterajšieho bádania v tejto oblasti.

Tak, ako už bolo spomenuté, v prvej časti sa autor zaoberá funkciou politického systému ako takého. Ponúka čitateľovi funkcionálny pohľad Gabriela Almonda na jeho kategorizáciu, pričom rozlišuje štyri funkcie politických vstupov: *politickú socializáciu, politickú rekrutáciu, politickú komunikáciu a artikuláciu a agregáciu záujmov* a tri funkcie výstupov: *politické rozhodovanie, implementáciu politiky a evaluáciu politiky*.

Ako dôležitý faktor sa v tejto situácii javí najmä proces politickej socializácie a politickej rekrutácie. Štefančík konštatuje, že tradičný socializačný činiteľ, akým je rodina, postupne stráca svoje výsadné postavenie a „v kontexte politickej socializácie preberajú zodpovednosť za výchovu k občianstvu aj mládežnícke združenia politických strán“ (s. 17). V prípade rekrutácie – vstupu jednotlivca do politického života si všíma, že prirodzená politická a ekonomická elita sa začala tvoriť až po systémovej zmene v roku 1989, pričom „nešlo zakaždým o dôsledok vzdelania alebo zručnosti jednotlivca, ale často závisela od schopnosti zhromažďovať dostatok sociálneho kapitálu a využiť ho v správnom čase na správnom mieste“ (s. 19). Štefančík však upozorňuje aj na dôležitosť inštitucionálnych podmienok v prípade rekrutácie, najmä typ volebného systému. Osobitne si všíma dva základne modely vzniku politickej kariéry, resp. typy politikov, ktorých nazýva „*skokani*“ a „*mukli*“. Tí prví sú typom politika, ktorý vstupuje do rozbehnutého vlaku, zanecháva svoju pôvodnú profesiu, pričom sa mu hneď dostáva dôležitej straníckej alebo verejnej funkcie. Naopak „*mukli*“ prechádzajú dlhodobým postupom v straníckej hierarchii, pričom často začínajú práve v mládežníckych organizáciách politických strán. Nedostatočne

inštitucionalizovaný stranický systém na Slovensku dáva priestor skôr kariére „skokanov“, aj keď čoraz častejšie sa objavujú už aj „mukli“.

Autor si všíma aj prácu mládežníckych dobrovoľníkov, ktorých služby využívajú politické strany najmä pred voľbami ako mobilizujúci prvok. Mládežnícke organizácie politických strán tak tvoria nekonečnú základňu lacnej pracovnej sily a stávajú sa nezastupiteľnými v oblasti politickej komunikácie, ale aj artikulácie a agregácie záujmov mládeže.

Nakoľko mládežnícke organizácie politických strán nedisponujú štátnou mocou, „do procesu rozhodovania a následnej implementácie politiky sa zapájajú prostredníctvom svojich zástupcov v rozhodovacích funkciách“ (s. 34). Je nutné dodať, že aj na konci politického procesu majú mládežnícke organizácie politických strán, rovnako ako na jeho začiatku, len obmedzenú možnosť zasahovať do jeho vývoja. Proces evaluácie politiky sa tak často deje len na úrovni samotných politických strán.

V tejto súvislosti sa javí ako podstatný aj faktor inštitucionalizácie stranického systému. Štefančík konštatuje, že „slabé ukotvenie politických strán, môže mať priamy dopad na existenciu partnerského mládežníckeho združenia“ (s. 37). Dostatočné ukotvenie politickej mládežníckej organizácie dáva do priameho súvisu so zastúpením partnerskej politickej strany v parlamente, pričom nevyklučuje ani možnosť naviazania mládežníkov na novú politickú stranu v prípade, ak pôvodná partnerská strana podiel na parlamentnej účasti stratila. Príkladov zo slovenskej politickej scény sa autorovi ponúkalo dostatok. Jedným z nich sú aj Mladí sociálni demokrati – partneri strany SMER-SD. Táto organizácia vznikla zlúčením organizácií Mladá demokratická ľavica a Sociálno-demokratická mládež Slovenska po tom, čo sa ich partnerské politické strany (SDĽ a Sociálno-demokratická strana Slovenska) a s nimi aj ich mládežnícke organizácie nástupom strany SMER-SD dostali do úzadia. Opätovne sa tu stretávame s nevyzretosťou stranického systému, ktorá následne spôsobuje štiepenie, náhly vznik a zánik politických strán, ale aj veľkú fluktuáciu samotných politikov.

Ďalšou slabinou slovenského stranického systému, ktorú autor pomenúva, je personálne vybavenie politických strán a zatieňovanie strany jej lídrom. Do úzadia sa tak dostáva program, ideológia strany, ale aj výchova a príprava nového stranického lídra – nástupcu. Tu by svoj význam mohli zohrať práve mládežnícke organizácie politických strán. Ich úloha sa ale obmedzuje len na akýsi obslužný personál počas volieb, motiváciu mladého elektorátu a personálnu základňu pre rôzne asistentské profesie. Čas je v tomto prípade na

strane mládežníckych organizácií, keďže prvé vznikli – ako si autor všíma – začiatkom deväťdesiatych rokov. Štefančík uvádza aj pozitívne príklady, keď sa mládežníkom podarilo úspešne vkročiť do sveta veľkej politiky. Takýmito svetlými výnimkami sú napríklad Braňo Ondruš, Ivan Mikloš, Daniel Lipšic alebo Peter Muránsky, pričom je predpoklad, že takýchto príkladov bude pribúdať.

Publikácia Radoslava Štefančíka je cenným prínosom do diskusie o mládežníckej politike na Slovensku, politickej participácie mládeže a jej voličského správania. Jej prínos je o to cennejší, že priamo reflektuje aktuálny vývoj na Slovensku po parlamentných voľbách v roku 2010.